

2018
KULTTUURIPERINNÖN
EUROOPPALAINEN
TEEMAVUOSI
#EuropeForCulture

Mikä on sinun perintöäsi?

Photo: Visit Finland

Kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi 2018

Loppuraportti
Ulla Salmela

Museovirasto
Museiverket
Finnish Heritage Agency

Sisällys

Johdanto	3
Teemavuoden tavoitteet	4
Organisoituminen	5
Suomessa	5
Eurooppalaisella tasolla	7
Tapaukset Suomessa	10
Liittyminen kulttuuriperintövuoden EU-tason tavoitteisiin	11
Toteuttajaorganisaatiot	13
Pääkohderyhmät	13
Tapauksien jatkuvuus ja kertaluonteisuus	14
Rajat ylittävät aloitteet ja hankkeet	15
Kulttuuriperintövuoden valtionavustukset	16
Kulttuuriperintöbarometri	20
Viestintä ja medianäkyvyys	21
Verkkosivusto	21
Sosiaalinen media	22
Esitykset ja julkaisut	24
Tiedotteet ja mediaseuranta	25
Viestintäkampanjat	25
Perintö	26
Mitä teemavuodesta jää jäljelle? Mikä on kestävää?	26
Miten kulttuuriperintövuoden luomaa nostetta voidaan hyödyntää Suomessa?	26
Keitä tavoitimme teemavuoden aikana?	28
Kasvoiko osallisuus kulttuuriperintöön teemavuoden aikana tai sen ansiosta?	28
Jatkoehdotuksia	28

Johdanto

Euroopan unionin aloitteesta vietettäviä teemavuosia on järjestetty 1980-luvulta lähtien. Teemavuosien tarkoituksena on nostaa esiin keskeisiä ja ajankohtaisia aihekokonaisuuksia ja virittää keskustelua EU-jäsenmaissa ja maiden välillä. Kulttuuriperintö nousi vuonna 2018 ensimmäistä kertaa teemavuoden aiheeksi.

Euroopan unionin teemavuodelle asettamissa tavoitteissa yhdistyvät eurooppalaisuus ja paikallisuus: vuoden aikana yhä useampia kannustettiin tutustumaan Euroopan moninaiseen kulttuuriperintöön ja pohtimaan sen merkitystä omassa arjessa. Tavoitteena oli korostaa kulttuuriperinnön merkitystä tulevaisuuden voimavarana, kulttuuriperintöä investointina tulevaisuuteen. Tulevaisuutta korosti myös komission vuodelle valitsema slogan ”Kun mennyt kohtaa tulevan”.

Tämä raportti kuvaa yleispiirteisesti Kulttuuriperinnön eurooppalaisen teemavuoden toteutusta Suomessa. Erityisesti tarkastellaan Museoviraston opetus- ja kulttuuriministeriön tuella toteuttamaa teemavuoden koordinaatiota ja sille asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Raportti sisältää teemavuoden onnistumisen ja vaikutusten (itse)arviointia sekä jatkoehdotuksia vuoden perinnön hyödyntämiselle. Teemavuoden vaikuttavuuden arviointi vaatii pidemmän aikavälin ja ulkopuolisen tarkastelun.

Photo: Julia Kivelä, Visit Finland

Teemavuoden tavoitteet

Suomessa kulttuuriperintövuoden pääteemaksi valittiin osallisuus. Yhteisöjä, kansalaisjärjestöjä ja museoita kannustettiin kehittämään uusia osallistumisen toimintamalleja ja kokeilemaan erilaisia tapoja edistää vuorovaikutusta yksilöiden ja yhteisöjen kanssa. Vuoden suojelijana toimi presidentti Tarja Halonen.

Teemavuoden toteuttamista tuki opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja Museoviraston koordinoima hanke, joka päätavoitteena oli lisätä kansalaisten ja erilaisten yleisöjen osallisuutta kulttuuriperintöön. Osallisuuskärjen lisäksi muita tavoitteita oli parantaa kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta, myös digitaalista, sekä edistää kulttuuriperinnön kestävää käyttöä. Lisäksi tavoitteena on nostaa esiin kulttuuriperintöä sosiaalisena voimavarana ihmisten sekä yhteisöjen ja kulttuurien välisten kohtaamisten paikkana ja vuoropuhelun välineenä ja lisätä tietoisuutta kulttuuriperintöön liittyvistä taloudellisista, sosiaalisista, kulttuurisista ja ekologisista mahdollisuuksista.

Edellä mainittuja teemoja esiin nostamalla teemavuosi pyrki vaikuttamaan kulttuuriperinnön myönteiseen näkyvyyteen yhteiskunnassa ja päätöksenteossa sekä konkreettiseen muutokseen suhtautumisessa kulttuuriperintöön. Viestinnällä oli tässä olennainen rooli. Asenneilmaston tutkimiseksi teetettiin Museoviraston ja ympäristöministeriön yhteistyönä kulttuuriperinnön barometri.

Osallisuustavoitteen toteutumista tuettiin jakamalla teemavuoden hankkeille kohdennettuja valtionavustuksia. Avustuksin tuettujen hankkeiden tavoitteena oli kehittää uusia, kokeilevia toimintamuotoja, joilla edistetään vuorovaikutusta ja yksilöiden ja yhteisöjen osallisuutta kulttuuriperintöön. Tavoitteena oli saada Kulttuuriperintövuoden sateenvarjon alle mahdollisimman laaja joukko erilaisia sidosryhmiä ja heidän aloitteitaan, hankkeitaan ja kampanjoitaan.

EU-tasolla

51 huipputapahtumaa, joissa 1 096 170 osallistujaa

EU myönsi tunnuksen 753 aloitteelle ja projektille

19 EU komission pääosastoa sekä Euroopan alueiden komitea ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

28 kansallista koordinaattoria jäsenmaista ja 9 muusta Euroopan maasta

38 eurooppalaista kulttuuriperintöalan keskusjärjestöä mukana sidosryhmäkomiteassa

Yli 900 EU-rahoitettua projektia (Horisontti2020, Erasmus+, Interreg)

Organisoituminen

Suomessa

Kulttuuriperintövuoden kansalliseksi koordinaattoriksi nimettiin Museovirasto, jossa tehtävää hoitivat yli-intendentti Ulla Salmela sekä projektipäälliköt Aura Kivilaakso (1.9.2017–30.4.2018) ja Hanna Lämsä (8.5.–31.12.2018). Teemavuoden valtionavustusten jakamisesta vastasi Museoalan kehittäminen -yksikkö.

Teemavuoden yhteistyö organisoitiin verkostomaisesti. Museoviraston koordinaatiotiimin työtä tuki yhteistyöryhmä, jossa olivat mukana

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- ympäristöministeriö
- Opetushallitus
- Museoliitto
- Suomen Kotiseutuliitto
- Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura
- Europa Nostra Finland.

Yhteistyöryhmän tehtävänä oli valmistella ja tarkentaa Suomen tavoitteita sekä tukea vuoden suunnittelua, toteutusta ja viestintää. Kyseessä oli epämuodollinen ryhmä, jota oli mahdollista täydentää tarpeen mukaan.

Muita keskeisiä yhteistyökumppaneita olivat mm.

- Luova Eurooppa -yhteyspiste, Opetushallitus
- EU komission Suomen edustusto
- Visit Finland.

Rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Osallisuuden ja osallistumisen edistäminen Kulttuuriperintövuoden 2018 kärkenä -hanke, jonka Museovirasto toteutti

2017

300 000 euroa, josta valtionavustukset 259 000 euroa ja teemavuoden koordinaatio 41 000 euroa

2018

260 000 euroa, josta valtionavustukset 170 000 euroa ja teemavuoden koordinaatio 90 000 euroa

Yhteensä 560 000 euroa

josta osallisuushankkeille 429 000 euroa ja koordinaatioon 131 000 euroa

Kulttuuriperintövuoden suojelija Tarja Halonen avasi vuoden Valkoisessa salissa. Kuva: Ulla Salmela, Museovirasto.

Tanssitaiteilija Heidi Naacka ja violonetaiteilija Ilkka Heinonen esittivät Kulttuuriperintövuoden avajaisia varten rakentamansa pienoisteoksen Neidon laulu. Kuva: Ulla Salmela, Museovirasto.

Kansallisen koordinaation järjestämät tilaisuudet

4.10.2017

Sidosryhmätapaaminen: Kulttuuriperintövuoden tavoitteet ja rahoitusmahdollisuudet, Kulttuuritalo, Helsinki, 50 osallistujaa

19.1.2018

Avajaiset, Valkoinen Sali, Helsinki, 190 osallistujaa

28.11.2018

Päätösjuhla, Kauppakorkeakoulun juhlasali, Helsinki, 130 osallistujaa

28.11.2018

Osallisuushankkeiden työpaja, Helsingin kauppakorkeakoulu, 20 osallistujaa

6.3.2019

Kulttuuriperintö nyt ja tulevaisuudessa - kuka määrittelee, kuka maksaa? -paneelikeskustelu Suomen kansallismuseo, Helsinki, avoin pääsy, noin 130 osallistujaa, verkkolähetyksen seuraajat: 190

Museovirasto järjesti Kulttuuriperintövuoden jatkumona kulttuuriperinnölle omistetun politiikkapaneelin maaliskuussa 2019 (#kulttuuriperintönyt). Vaalikevälle osuneessa paneelissa poliitikot keskustelivat vilkkaasti mm. kulttuuriperinnön merkityksestä suomalaisen ja eurooppalaisen identiteetin osatekijänä. Miksi vain hieman yli puolet suomalaisista kokee kulttuuriperintönsä eurooppalaiseksi?

Laura Kolbe (kesk) korosti eurooppalaista sivistysperintöä myös suomalaisen kulttuuriperinnön ytimenä. **Henna Virkkunen** (kok, MEP) muistutti, että yhteiskuntamme vahvuuksia ovat avoimuus ja ilmaisunvapaus, jotka eivät ole kaikkialla Euroopassa itsestään selviä. Suomalaisuutta ei voi määritellä ylhäältä alaspäin, se on monimuotoista, totesi **Paavo Arhinmäki** (vas). Mukana keskustelussa myös **Outi Alanko-Kahiluoto** (vihr), **Eeva Johanna Eloranta** (kesk) ja **Anders Adlercreutz** (rkp). Kuva: Pekka Lehtinen, Museovirasto.

Eurooppalaisella tasolla

Kukin Euroopan unionin jäsenmaa nimesi teemavuodelle kansallisen koordinaattorin. EU-komission Koulutuksen ja kulttuurin pääosasto huolehti koordinaattoreiden yhteistyöverkostosta. Kansalliset koordinaattorit tapasivat seitsemän kertaa 2017-2018.

Osallistujamaita oli yhteensä 37, joista 28 oli Euroopan unionin jäsenmaata ja yhdeksän muuta maata (Albania, Bosnia-Herzegovina, FYROM/12.2.2019 alkaen Pohjois-Makedonia, Georgia, Montenegro, Norja, Serbia, Islanti ja Sveitsi). Yhteensä 47 jäsenmaata kattavan Euroopan neuvoston kautta teemavuosi ulottui näitäkin maita laajemmalle.

Kulttuuriperinnön eurooppalaiset järjestöt muodostivat oman verkostonsa, joka teki yhteistyötä komission ja koordinaattoreiden kanssa. Näitä järjestöjä oli mukana 38, näkyvimpänä niistä Europa Nostra.

Kulttuuriperintövuosi vahvisti komission, jäsenmaiden ja kulttuuriperintöjärjestöjen yhteistyötä. EU komissio teki yhteistyötä Euroopan neuvoston ja UNESCO:n kanssa. Myös komission sisäinen verkostoituminen ja pääosastojen välinen yhteistyö kulttuuriperintöä koskevissa asioissa vahvistui. Tällä tulee olemaan kauaskantoinen vaikutus.

Kansalliset koordinaattorit koolla Brysselissä maaliskuussa 2018.

Suomalainen Kulttuurikasvatussuunnitelmat / Kulttuurivoltti-hanke voitti Europa Nostran Grand Prix -pääpalkinnon 2018. Palkinto jaettiin Kulttuuriperintövuoden päätapahtumassa European Cultural Heritage Summitissa Berliinissä juhannuksena 2018. Kuva: Hanna Lämsä.

Kulttuuriperintövuoden tapahtumat numeroina EU-tasolla

23 000 tapahtumaa

Osallistujia yli 11,7 miljoonaa

Euroopan kulttuuriympäristöpäiville osallistui 30 miljoonaa ihmistä, ja tapahtumia oli noin 70 000.

Thank you

<https://europa.eu/cultural-heritage>

[#EuropeForCulture](https://twitter.com/EuropeForCulture)

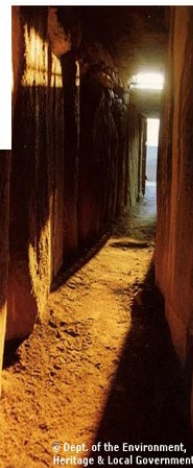
[Legal basis](#) of the European Year of Cultural Heritage 2018 (2017)

European [Framework for Action](#) on Cultural Heritage (2018)

OUR HERITAGE
WHERE THE PAST MEETS THE FUTURE

© Dept. of the Environment,
Heritage & Local Government

Suomessa

Yhteensä 325 rekisteröityä tapahtumaa ja aloitetta (tunnus)

Euroopan kulttuuriympäristöpäivät: 158 tapahtumakokonaisuutta, yhteensä 626 tapahtumaa

Tapahtumat Suomessa

Suomessa Kulttuuriperintövuoden tunnuksen sai yhteensä 325 tapahtumaa*. Tapahtumiin ja projekteihin osallistuneiden lukumäärää ei kartoitettu. Tunnuksen saaneiden tapahtumien ohella kaikki Euroopan kulttuuriympäristöpäivien 158 tapahtumakokonaisuutta 626 osatapahtumineen tulivat teemavuoden sateenvarjon alle. Kulttuuriperintövuoden tapahtumia oli jokaisessa maakunnassa. Maantieteellinen kattavuus oli hyvä.

Tapaus- ja toimintamuodot

Suosituinta oli järjestää kulttuuritapahtuma, koulutustilaisuus, seminaari tai työpaja. Myös näyttelyt ja viestintäkampanjat nousivat kärkipäähän.

* Kulttuuriperintövuoden tunnusta haettiin EU-komission laatimalla verkkolomakkeella. Lomakkeen sisältöä ei ollut mahdollista muokata esimerkiksi Suomen osallisuus-teeman analyysia paremmin tukevaksi.

Liittyminen kulttuuriperintövuoden EU-tason tavoitteisiin

Yleiset tavoitteet

Suurin osa Suomessa tunnuksen hakeneista tapahtumista ilmoitti tapahtumansa liittyvän tavoitteeseen edistää kulttuurien monimuotoisuutta ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun merkitystä kulttuuriperinnölle.

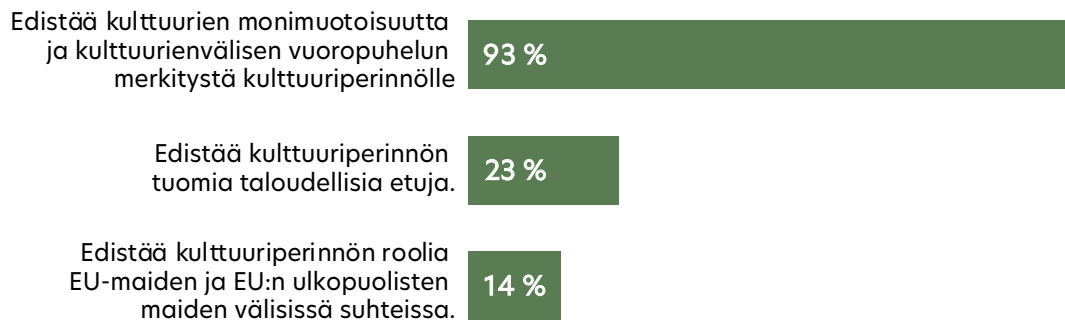

Photo: Kari Ylitalo

Erityiset tavoitteet

Valtaosa aloitteista ja tapahtumista kytkeytyi kulttuuriperinnön saatavuuteen (79 %) sekä osallistaviin ja ihmiskeskeisiin toimintatapoihin (63 %). Vähiten mainintoja saivat suppeammin määritellyt erityistavoitteet, kuten kulttuuriomaisuuden laittoman kaupan torjunta (1 %) tai kiinnittyminen Euroopan historian kannalta merkittäviin tapahtumiin (9 %).

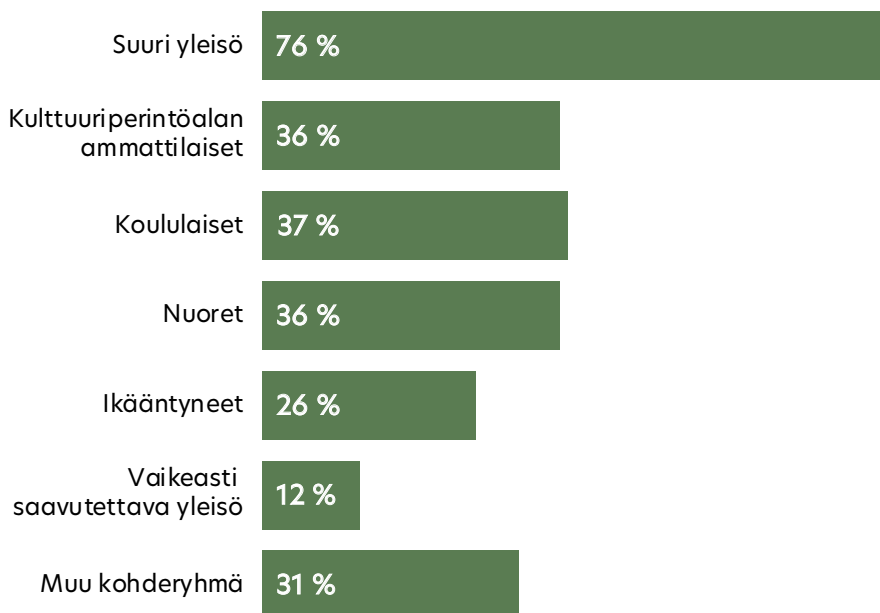

Toteuttajaorganisaatiot

Noin 40 % tapahtumista tai aloitteista oli yhdistysten tai säätiöiden järjestämiä. Julkishallintoa tai julkisia organisaatioita pääjärjestäjistä oli 35 prosenttia. Koulutusorganisaatiot/koulutuksen järjestäjät sekä korkeakoulut ja muut oppilaitokset järjestivät 8 prosenttia tapahtumista ja 6 prosenttia järjestäjistä oli yrityksiä. Muita järjestäjiä olivat tutkimuskonsortiot, -työryhmät tai verkostot sekä mm. yksityishenkilöt ja vapaat verkostot. Tapahtumia ja muita aloitteita järjestettiin myös monimuotoisessa yhteistyössä.

Pääkohderyhmät

Valtaosa tunnuksen saaneista aloitteista ilmoitti pääkohderyhmäkseen suuren yleisön. Ammatillaiset, lapset ja nuoret olivat reilun kolmanneksen kohderyhmänä. Kun kysyttiin tarkennuksia kohderyhmille, kävi ilmi, että monilla tapahtumilla oli hyvinkin selkeästi määritelty kohderyhmä, joka saattoi olla harrastajaryhmä (luonto, historia, arkeologia, raviurheilu), maahanmuuttajat, tutkijat. Myös politiikkoihin pyrittiin vaikuttamaan, pöytälaatikkorunoilijatkin mainittiin.

Tapahtumien jatkuvuus ja kertaluonteisuus

Puolet tapahtumista ja aloitteista kertoi kyseessä olevan jatkuvan ja jo ennen teemavuotta käynnissä olleen toiminnan. Vastaavasti noin puolet ilmoitti, että heidän hankkeensa oli varta vasten kulttuuriperintövuotta varten suunniteltu. Näistä lähes kolmannes kertoi teemavuotta varten luodun toiminnan jatkuvan vuoden jälkeenkin.

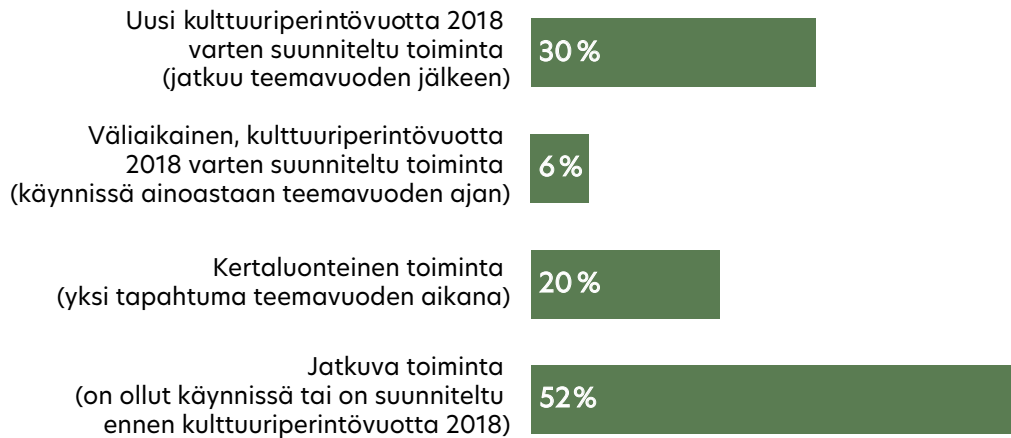

Photo: Asko Kuittinen, Visit Finland

2018
EUROPAÅRET
FÖR
KULTURARV
#EuropeForCulture

Rajat ylittävät aloitteet ja hankkeet

Kulttuuriperintövuosi tuotti myös monia rajat ylittäviä aloitteita, kuten Saksan aloitteesta toteutettu Yhteinen kellojen soitto -tapahtuma (The Joint Ringing of the Bells) Kansainvälisen rauhan päivänä 21.9. 19.00 (CEST 18.00) ja Europa Nostran aloite laulaa, soittaa, esittää Oodia ilolle (#Ode2Joy) eri maissa Eurooppa-päivänä 9. toukokuuta. Koordinaatitiimi viesti yhteistapahtumista Suomessa. Kellojen soittoon saatiin mukaan yli sata kirkkoa ympäri Suomea.

Suomalaiset organisaatiot osallistuivat myös komission myöntämän EU-tason tunnuksen saaneisiin hankkeisiin. Nämä hankkeet olivat saaneet Unionin rahoitusta joko Luova Eurooppa -ohjelman teemavuoden hankehausta tai jostain muusta rahoitusohjelmasta. Esimerkkeinä mainittakoon Itämeren maiden Baltic-RIM-hanke, jossa edistetään kulttuuriperintötiedon integroimista osaksi merialuesuunnittelua. Luova Eurooppa -ohjelma jakoi viisi miljoonaa euroa Kulttuuriperintövuoden tavoitteita täyttävälle uusille hankkeille. Ohjelmasta rahoituksen sai esimerkiksi Heritage Hubs -hanke, jota koordinoi Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura.

Heritage Hubs project, "Danza de los Zancos".
Kuva: Eva Arroyo Delgado, Anguiano School

Kulttuuriperintövuoden valtionavustukset

Osallisuustavoitteen toteutumista tuettiin jakamalla valtionavustuksia. Avustuksien tuettujen hankkeiden tavoitteena oli kehittää uusia, kokeilevia toimintamuotoja, joilla edistetään vuorovaikutusta ja yksilöiden ja yhteisöjen osallisuutta kulttuuriperintöön. Toimintamallien tavoitteeksi asetettiin hyvät, toistettavat käytännöt, joilla on pysyviä tai pitkäaikaisia vaikutuksia.

Valtionavustushaussa kokeiltiin myös uudenlaista yhteiskehittelyyn perustuvaa työskentelytapaa, jolla pyrittiin edistämään osallisuusteemaisten hankkeiden vaikuttavuutta ja kumppanuuksien muodostumista.

Vuosina 2017 ja 2018 toteutettujen hakujen tuloksena Museovirasto jakoi valtionavustuksina yhteensä 420 000 euroa 31 organisaatiolle ja hankkeelle. Avustusten saajat olivat yhteisöjä, kansalaisjärjestöjä ja museoita. Ensimmäisellä kierroksella jaettiin 279 000 euroa 17 hankkeelle (keskimääräinen avustussumma 16 411 euroa). Toisella kierroksella jaettiin 170 000 euroa 14 hankkeelle (keskim. 12 143 euroa). Hankkeiden koko vaihteli pienistä, paikalliseen toimintaan liittyvistä projekteista suuriin, koko maata koskeviin aloitteisiin.

Hankkeiden tuottamien tulosten vaikuttavuutta tulee edistää tekemällä niitä tunnetuksi ja arvioimalla. Tämä on osa teemavuoden jatkotyötä.

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran yhteistyössä Suomen museoliiton kanssa toteuttamassa Mobiili-
reittejä kulttuuriperintöön -hankkeessa lapset ja nuoret laativat lähiympäristöönsä sijoittuvia reittejä Hanke toteutettiin Kulttuuriperintövuoden valtionavustuksella. Hanke avasi kiinnostavia näkökulmia pohdinnalle ja jatkotyölle koskien muun muassa ohjaavien aikuisten rooleja ja työtapoja sekä nuorten kulttuuriperintöosal-
lisuuden esteitä. Kuva: Kim Krappala / Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura. Kuvassa laaditaan mobiili-
reitteitä Raumalle.

ProSiika ry:n Pyydä, paista ja nauti oma varrassiika-si-hanke ja patomnäytös saivat Kulttuuriperintövuoden avustuksen.

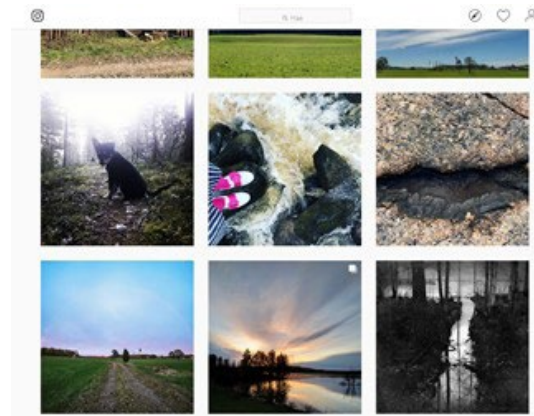
”Tornionjoen perinteinen koskikalastuskulttuuri on valittu Suomen elävän kulttuuriperinnön kohteeksi ja sitä met haluama fiirata yhesä teän kaikkien kans Kukkolankosken äärelä. Tule sieki kattohmaan, ko kesän ensimmäiset krenkut padotaan kosken kuo-huihin.”

Kuva: ProSiika ry

Teemavuoden tapahtumissa oli useita maisemaa käsitelleitä aloitteita: Maisemasymposium järjestettiin Säätytalolla 19.10.2018. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus haastoivat #arkimaisema-valokuvakampanjalla kaikki miettimään, mikä on omassa arkimaisemassa erityisen hyvää, kaunista tai puhuttelevaa?

Osallistujat julkaisivat yli 2 000 kuvaa aihetunnisteella #arkimaisema varustettuna Instagramissa, Twitterissä tai Facebookissa. Suomi nosti maisemaa esiin myös komission verkkosivustolla: europa.eu/cultural-heritage/news/finnish-photo-campaigns-celebrate-year_en

Adoptoi monumentti -toiminta on kulttuuriympäristöön kohdistuvaa vapaaehtoistyötä, jossa erilaiset ryhmät sitoutuvat pitämään huolta arkeologisesta kohteesta tai rakennuksesta edesauttaen kohteen säilymistä.

Kuvassa koululaiset linnoitteella Länsi-Pakilassa. Linnoitteen hoitotalkoot olivat yksi Kulttuuriperinnön eurooppalaisen teemavuoden tapahtumista. Kuva: Mari Valio, Helsingin kaupunginmuseo.

Hanketoimijoiden palaute

Hanketoimijoiden palautetta kerättiin sekä kaikille tunnuksen saaneille suunnatulla verkkokyselyllä että järjestämällä valtionavustuksen saaneille hankkeille työpaja.

Avustuksen saaneiden hankkeiden edustajat kokoontuivat Helsingin Kauppakorkeakoulun tiloihin työpajaan, joka järjestettiin teemavuoden päätösjuhlan yhteydessä 28.11.2018.

Työpajan ensimmäisenä tavoitteena oli keskustella osallistumisesta ja sen onnistumisesta kulttuuriperintöhankkeissa. Vaikeimmaksi kysymykseksi osoittautui osallistumisen määrittäminen. Onko siinä kyse kulttuuriperinnön saamisesta yhä enemmän uusien yleisöjen ulottuville? Vai onko kulttuuriperinnön määrittelyä yhdessä erilaisten sidosryhmien kanssa?

Työpajassa keskusteltiin lisäksi konkreettisista keinoista edistää osallistumista kulttuuriperintöä koskeviin prosesseihin sekä siitä, miten voimme mitata ja todentaa osallistumisen vaikutuksia yksilöihin, organisaatioihin ja koko yhteiskuntaan. Yksi johtopäätös oli se, että on hyvä käyttää ei-tieteellistä / ei-akateemista kieltä ja käsitteitä, jotta osallistumista voidaan edistää. Toinen päähavainto oli aktiivisen viestinnän ja vuorovaikutuksen merkitys sekä eri sektoreita edustavien kumppaneiden tavoitteiden ja lähtökohtien ymmärtäminen.

Työpajan toisena tavoitteena oli verkostoituminen ja kokemusten, onnistumisten ja esteiden, jakaminen. Keskeiseksi havainnoksi nousi se, että kulttuuriperintötoimijoilla sekä kansallisella että eurooppalaisella tasolla on kasvava tarve edistää ja työstää osallistumista kulttuuriperintöön yhteistyön ja yhteiskehittämisen keinoin.

Kulttuuriperintövuoden osallisuushankkeiden työpajassa pohdittiin osallistumisen onnistumisia ja esteitä. Kuva: Suvi Sillanpää.

Teemavuoteen osallistuneilta hankkeilta pyydettiin palautetta verkkolomakkeella joulukuussa 2018. Vastauksia saatiin 23. Palauteprosentti jäi alhaiseksi, joten vastaukset eivät mahdollista kovin syvällisiä johtopäätöksiä eivätkä vuoden toteutusta koskevan tilastotiedon kokoamista. Saatu palaute oli kuitenkin valtaosaltaan myönteistä.

"Hienoä että kulttuuriperintöä nostetaan,
teemavuosi antaa näkyvyyttä
ja tukea toimijoille."

"Mahdollisti toiminnan rahoituksella.
Hyvä konteksti (EU)."

"Eurooppalaisen ulottuvuuden kytkeä
konkreettiseen paikallistason toimintaan
on haasteellista. Kiitos yhteistyöstä!"

Kulttuuriperintöbarometri

Museovirasto ja ympäristöministeriö toteuttivat osana teemavuotta ensimmäisen valtakunnallisen kulttuuriperintöbarometrin. Barometri selvittää suomalaisten näkemyksiä kulttuuriperinnöstä ja kulttuuriympäristöstä kansalaiskyselyllä.

Kyselyssä haastateltiin 15.-24.11.2017 yhteensä 2066:ta henkilöä siten, että haastateltu joukko edustaa maamme 18-79-vuotiasta väestöä. Tutkimuksen toteutti Kantar TNS.

Kulttuuriperintöbarometri julkistettiin teemavuoden avajais-tilaisuudessa 19.1.2018 ja julkaistiin teemavuoden verkkosivuilla: www.kulttuuriperintovuosi2018.fi/fi/mista-on-kyse/kulttuuriperintobarometri.

Kulttuuriperintöbarometrin aihealueita olivat

- kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristö-käsitteiden tuntemus
- asiat, jotka liitetään kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöön
- kulttuuriperinnön koettu tärkeys ja merkitys
- näkemykset kulttuuriperinnön säilyttämisestä ja suojelusta
- kulttuuriperinnön yhteiskunnallinen merkittävyys
- vastuu kulttuuriperinnöstä
- osallisuus
- kulttuuriperintötieto ja -toiminta
- halukkuus panostaa kulttuuriperintöön sekä panostamisen tavat.

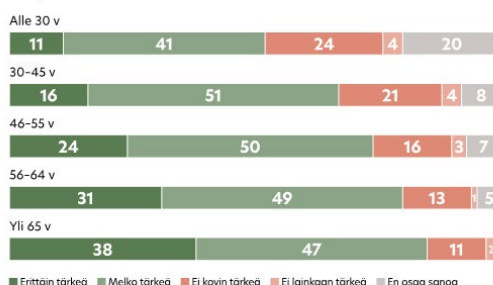
Barometrin tuloksia on mahdollista hyödyntää mm. kulttuuriperintöhallinnon, viestinnän ja osallistumisen tapojen kehittämisessä. Tarkoituksena on toistaa barometri säännöllisin väliajoin, jolloin on mahdollista seurata ja analysoida kansalaisten käsityksissä, arvostuksissa ja asenteissa tapahtuvia muutoksia pidemmällä aikavälillä.

Miten tärkeää kulttuuriperintö sinulle on?

Kulttuuriperintöä erittäin tai melko tärkeänä pitää

Ikäryhmittäin %

#Kulttuuriperintönyt

Lähde: Kulttuuriperintöbarometri 2017, Museovirasto ja ympäristöministeriö. CC BY 4.0

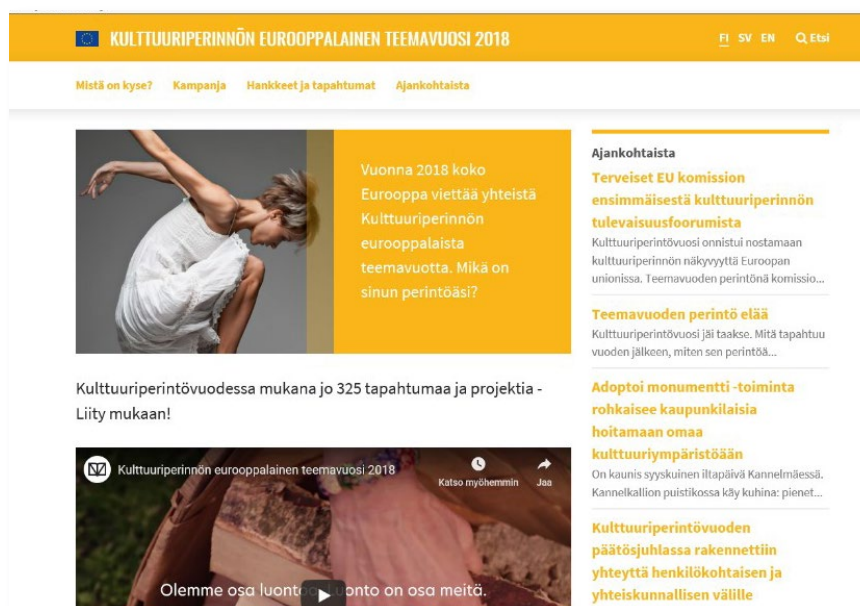
Kulttuuriperintöbarometrin mukaan valtaosa suomalaisista pitää kulttuuriperintöä tärkeänä. Perinnön koettu merkitys kasvaa iän myötä.

Viestintä ja medianäkyvyys

Viestinnässä tuotettiin omia kansallisia aineistoja, hyödynnettiin komission tuottamia materiaaleja ja panostettiin erityisesti sähköisin kanaviin. Painettuja esitteitä tehtiin kaksi: Euroopan komission aineistojen pohjalta kaksi tietopitoista esitettä, joista toinen sekä suomeksi että ruotsiksi sekä teemavuoden logotarroja suomen- ja ruotsinkielisin tekstein. Tilaisuuksien käytössä oli lisäksi roll-up-mainoksia. Suomi nosti tapahtumia esiin myös komission teemavuosiverkoston kautta.

Verkkosivusto

Kulttuuriperintövuotta varten rakennettiin oma verkkosivusto, www.kulttuuriperintovuosi2018.fi. Sivusto oli tärkein väline hanketoimijoiden tavoittamiseksi. Teemavuoden tunnusta jaettiin sivuston kautta. Samoin mm. hankkeiden esittelyt ja määrän seuranta toteutettiin sivuston avulla. Sivustolla julkaistiin yhteensä 49 uutista. Suomen ohella keskeisin aineisto julkaistiin verkkosivuilla myös ruotsiksi. Englanninkielistä aineistoa tuotettiin jonkin verran.

Kulttuuriperintövuoden verkkosivujen tilastot 1.1.-31.12.2018

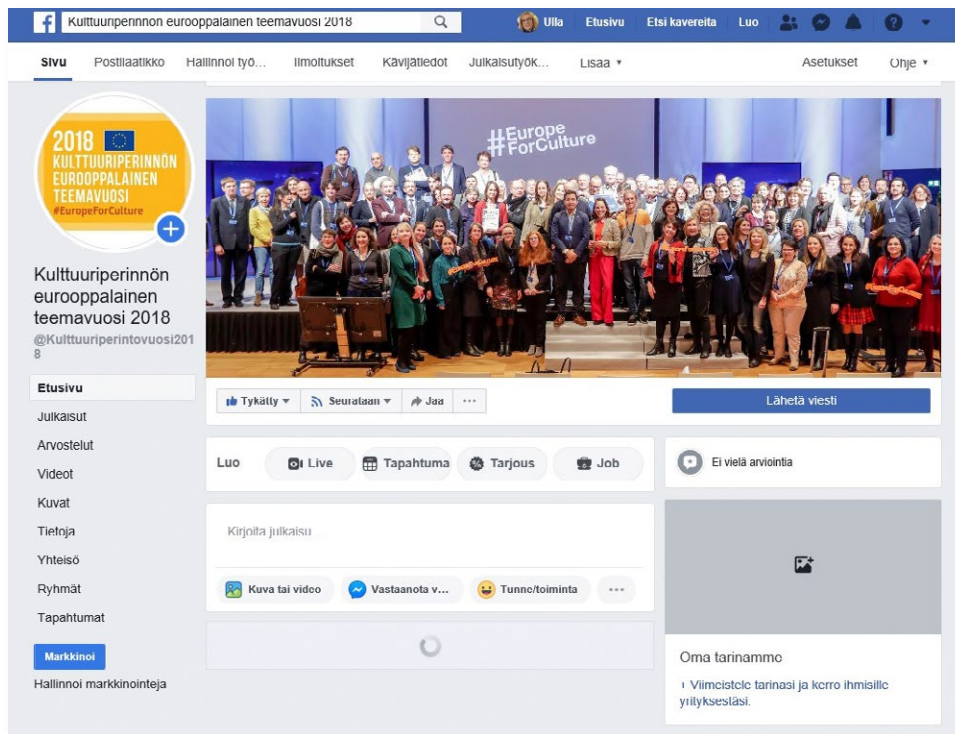
Käynnit: 50 865
Käyttäjät: 38 380
Keskimääräinen sivulla käytetty aika: 0:01:40
Verkkosivuston käyttömäärät olivat hyvät.

Sosiaalinen media

Sosiaalista mediaa käytettiin esimerkiksi teemavuoteen liittyvien kulttuuriperinnön ajankohtaisten keskustelunaiheiden esiin nostamiseen, tapahtumien mainontaan, rahoitusmahdollisuuksista viestimiseen sekä komission aloitteista ja tapahtumista viestimiseen. Yhteistyöryhmän jäsenet tukivat viestintää sosiaalisessa mediassa.

Facebook

Teemavuotta varten perustettiin oma FB-sivusto. Se saavutti vuodessa 750 seuraajaa. Tapahtuma- ja videokampanjamarkkinointiin käytettiin pieniä summia, mikä osoittautui tehokkaaksi ja helpoksi tavaksi kasvattaa näkyvyyttä.

Twitter

Koordinaatitimi käytti viestinnässä aktiivisesti omia Twitter-tilejään (@UllaSalmeila @Hanna_K_Lamsa @AuraKivilaakso) sekä jonkin verran myös Museoviraston Twitter-tiliä. Aihetunnisteina käytettiin yhteistä eurooppalaista #EuropeForCulture ja sen rinnalla suomenkielistä #kulttuuriperintövuosi-tunnistetta.

Tavoitteena oli mm. nostaa Suomen teemavuosi näkyviin eurooppalaisessa kontekstissa käyttämällä yhteiseurooppalaista aihetunnistetta sekä välittää tietoa eurooppalaisesta kulttuuriperintöpolitiikasta Suomeen. Komission aktiivinen sometiimi tuki mm. materiaaleilla ja aktiivisilla yhteydenotoilla kansallisia koordinaattoreita sosiaalisen median viestinnässä.

Instagram

Museoviraston Instagram-tiliä ja koordinaatitiimin omia tilejä käytettiin vain kokeiluluonteisesti. Aihetunnisteina #EuropeForCulture ja #kulttuuriperintövuosi.

YouTube

Teemavuoden kampanjavideo julkaistiin Museovirasto Official -YouTube-kanavalla, jossa jaettiin myös Kulttuuriperintövuoden kansallisten päätapahtumien tallenteet.

suomeksi: youtu.be/QHHI-t4jepIs

ruotsiksi: youtu.be/sa1wP8qq23c

englanniksi: youtu.be/FYqrMsmC-H0

Meillä Suomessa on erityinen rikkaus:
neljä vuodenaikaa.

Kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi 2018

Museovirasto Official

Tietäminen 19

822 näyttökertaa

+ Lisää soittolistaan Jaa ... Lisää 6 0

Sosiaalinen media tiiviisti

Päivitykset 907 (Facebook, Twitter, LinkedIn ja Instagram)

Facebook

@Kulttuuriperintovuosi2018

www.facebook.com/Kulttuuriperintovuosi2018

750 seuraajaa

700 sivutykkäystä

607 875 näyttökertaa

Esitykset ja julkaisut

Koordinaatiotiimi esitteli teemavuotta lukuisissa tilaisuuksissa ja julkaisi useita artikkeleita myös muilla kuin vuoden omilla kanavilla. Esimerkkejä:

- Aura Kivilaakso: Kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi. Unesco-koulujen seminaari 6.9.2017, Opetushallitus.
- Aura Kivilaakso: Vuosi 2018 on kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi. Miten sinä voit osallistua? Kotiseutuposti 4/2017. Suomen kotiseutuliitto.
- Avauspuheenvuoro Euroopan komission Suomen-edustuston #TranslatingEurope-seminaarissa, Aura Kivilaakso 5.4.2018.
- Hanna Lämsä ja Ulla Salmela: Perintöä odotellessa – nuoret ja kulttuuriperintö. Kulttuurista perinnöksi 2018, www.kulttuuristaperinnoksi.fi/2018/perintoa-odotellessa.
- Aura Kivilaakso: Miten voit osallistua Kulttuuriperinnön eurooppalaiseen teemavuoteen? Opetushallitus 20.4.2018.
- Ulla Salmela: Kulttuuriperintövuosi 2018 pian päätöksessä – miten meni? Kotiseutuposti 4/2018. Suomen kotiseutuliitto.
- Kulttuurin syke, Kulttuurireitit-seminaari 26.4.2018, Jyväskylä, opetus- ja kulttuuriministeriö, Visit Finland.
- Ulla Salmela: Kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi 2018: vastuullisuutta ja kestävyttä kulttuurimatkailuun
- Hanna Lämsä: Policy panel and workshop on participation. Finnish intervention at the 6th EYCH Coordinators Meeting in Leipzig 8.-9.11.2018
- Hanna Lämsä: Kulttuuriperintövuosi on onnistunut voimistamaan tahtoa ja herättämään innostusta. Muuriankkuri 2/2018 pääkirjoitus.

Esimerkkejä muista esityksistä:

- Seurataloasiain neuvottelukunta
- Euroopan kulttuuriympäristöpäivien avajaiset
- Educa-messut
- opettajien ilta Kansallismuseolla.

Muita kirjoituksia:

- Euroopan komission Europa-lehden (1/2018) teemana oli kulttuuriperintö, mukana myös Aura Kivilaakson blogikirjoitus teemavuodesta.
- Artikkeleita kulttuuriymparistomme.fi-sivustolla, Opetushallituksen ja Museoviraston blogissa.
- Artikkelit Euroopan kulttuuriperintöä esittelevään julkaisuun Vietnamissa.

Teemavuotta käsittelevät artikkelissa, kolumneissaan ja blogeissaan myös muut kirjoittajat, kuten tutkijat, yhteistyökumppanit ja europarlamentaarikot.

Tiedotteet ja mediaseuranta

Teemavuodesta laadittiin yhteensä 10 mediatiedotetta. Mediaosumia tuli yhteensä 346. Paikallislehdet kirjoittivat ahkerasti tapahtumista.

Viestintäkampanjat

Teemavuosi toteutti yhteistyössä Visit Finlandin ja Euroopan komission Suomen edustuston kanssa kampanjavideon ”Mikä on sinun perintösi?” Video esitettiin myös YLE TV 1:ssä tietoisena heinä-elokuun vaihteessa 2018. Tietoiskun nettokattavuus oli 33.8 prosenttia, noin 1,5 miljoonaa tavoitettua katsojaa ja mahdollisuus nähdä 2.6 (OTS); 17 tietoisuutta.

Kampanjavideo tehtiin kolmella kielellä, ja kieliversiot ovat avoimessa jakelussa YouTubessa. Facebookin kautta videolla on ollut 22 167 näyttökertaa.

Videon yhteydessä toteutettua viestintäkampanjaa varten teetettiin sosiaalista mediaa varten visuaalista aineistoa.

Teemavuosi tuotti myös radiospotin, jota lähetettiin kaupallisilla kanavilla joulukuussa 2018. Ääninäyttelijänä oli Vesa Vierikko, ja käsikirjoituksen laati Elina Hirvonen. Toteutuksesta huolehti RadioMedia.

Teemavuoden päätösjuhlissa esiintyi loistava Tempo-orkesteri. Kuva: Soile Tirilä, Museovirasto.

Perintö

Mitä teemavuodesta jää jäljelle? Mikä on kestävää?

Kampanjavuosisien painolastina on usein hetkellinen rummutus ja jäljelle jääneet kasat esitteitä sekä konferenssirekvisiittaa. Kulttuuriperintövuonna panostettiin tapahtumiin ja tekemiseen sekä vaikuttamiseen. Aineistoissa pyrittiin hyödynnettävyyteen myös teemavuoden jälkeen, ja viestinnässä painotettiin sähköisiä kanavia.

Eurooppalaisittain kulttuuriperintövuosi oli menestys, jonka nostetta halutaan hyödyntää. Kulttuuriperinnön asema komission sisällä, eri pääosastojen työssä sektorirajat ylittäen näyttää onnistuneen, kulttuuriperinnön asemaa kohennetaan useissa rahoitusohjelmissa. Euroopan komissio on siis sitoutunut jatkamaan teemavuonna aloitettua työtä. Komissio on koonnut jatkotoimensa asiakirjaan, jonka nimi on European Framework for Action on Cultural Heritage: https://ec.europa.eu/culture/content/european-framework-action-cultural-heritage_en.

Toimintalinjaukset sisältävät kootusti kulttuuriperintövuoden saavutukset sekä uusia avauksia, joilla varmistetaan teemavuoden jatkumo. Komission linjausten neljä periaatetta ovat kokonaisvaltaisuus, kulttuuriperinnön valtavirtaistaminen ja integroiminen yhteiskunnan eri sektorien osaksi, näyttöön perustuva politiikkatyö ja laaja sidosryhmäyhteistyö.

Periaatteiden sisältö tiivistyy viiteen pilariin: inklusiivinen, kestävä, joustava, innovatiivinen ja globaalisti yhteistyötä tekevä Eurooppa. Pilarien alla on 60 konkreettista toimenpidettä, joihin komissio on sitoutunut. Komissio perustaa vuonna 2019 epävirallisen asiantuntijaryhmän, Cultural Heritage Forumin sekä kokoaa asiantuntijoita, sidosryhmiä teemoitettuihin tulevaisuusfoorumeihin (Platforms). Näin teemavuoden aikana syntynyt asiantuntija- ja kansalaisjärjestöverkosto saa jatkoa. Linjauksissa on myös mm. toimia, jotka koskevat kulttuuriperinnön uudelleenkäyttöä, kulttuuriperintökasvatusta, yhdessä Euroopan neuvoston kanssa toteutettavaa Faron puiteyleissopimus-työpajasarjaa sekä eurooppalaista kulttuuriperintötunnusta, johon Suomikin nyt on menossa mukaan.

Miten kulttuuriperintövuoden luomaa nostetta voidaan hyödyntää Suomessa?

Komissio kannustaa toimintalinjauksiinsa viitaten jäsenmaita laatimaan omia kansallisia strategioitaan tai vastaavia ohjelma-asiakirjoja. Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelmaan (6.6.2019) sisältyy valtioneuvoston kulttuuriperintöstrategia, joka on juuri tällainen kansallinen asiakirja. Sen valmistelu hallinnon rajat ylittävällä tavalla ja laajalla osallistumisella tukee myös komission tavoitteita integroidusta lähestymistavasta ja kulttuuriperinnön valtavirtaistamisesta.

Meillä teemavuoden keskeistä perintöä ovat kaikki ne hankkeet ja aloitteet, joi-
ta vuosi synnytti. Pitkäjänteiset toimintamallit olivat tavoitteena erityisesti val-
tionavustusten tuella toteutetuissa osallisuushankkeissa. Vielä on varhaista sa-
noa, miten hyvin pitkäjänteisyydessä onnistuttiin. Tuotetut mallit onkin tarpeen
arvioida, ja parhaita käytäntöjä on levitettävä. Teemavuoden tapahtumat voivat
halutessaan luontevasti jatkaa osana jokavuotisia Euroopan kulttuuriympäris-
töpäiviä. Päivät tarjoavat paikallisen eurooppalaiseen yhdistävän kontekstin ja
viestintätuen.

Vaikuttaminen kulttuuripolitiikkaan ja kulttuuriperinnön näkyvyyteen yhteiskun-
nallisessa keskustelussa oli teemavuoden keskeinen tavoite. Museovirasto jär-
jesti teemavuoden jatkoksi kulttuuriperinnön oman vaalikeskustelun Kansal-
lismuseossa 6.3.2019, www.museovirasto.fi/fi/ajankohtaista/politiikkapaneeli.
Tavoitteena oli nostaa kulttuuriperintöä yhteiskunnalliseen keskusteluun, pohtia
perintöön liittyviä vastuita, osallistumista sekä merkitystä eurooppalaiselta ta-
solta henkilökohtaiselle. Paneeliin saatiin edustava joukko poliittisia vaikuttajia
ja runsas määrä yleisöä.

Suomi vahvisti kulttuuriperintövuoden aikana näkyvyyttään eurooppalaisel-
le kulttuuriperintökentällä sekä kasvatti kansainvälisten instrumenttiansa vali-
koimaa. Suomi liittyi vuonna 2018 Euroopan neuvoston Kulttuurireitit-osittaisso-
pimukseen. Euroopan neuvoston Faron puiteyleissopimus tuli voimaan 1.9.2018.
Loppuvuodesta Suomi päätti liittyä myös Eurooppalainen kulttuuriperintötun-
nus -ohjelmaan (European Heritage Label). Lisäksi Suomen aktiivisuus Euroop-
pan kulttuuriympäristöpäivien eurooppalaisessa yhteistyössä on ollut vahvaa jo
aiemmin.

Eryteisesti Faron puiteyleissopimuksen ratifiointin saattaminen päätökseen sopi
hyvin yhteen teemavuoden tavoitteiden kanssa: osallisuus on sopimuksen ydin-
tä. Faron sopimus yhdessä Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen kanssa an-
taa hyvät suuntaviivat kulttuuriperintöpolitiikalle jatkossa. Euroopan neuvoston
instrumenteista tukea saa myös Strategia21:ksi nimetystä eurooppalaisesta kult-
tuuriperintöstrategia-asiakirjasta:
www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/strategy-21.

Teemavuoden jatkumona Suomessa on EU:n puheenjohtajuuskauden aikana mi-
tä mainioin tilanne keskustella eurooppalaisuudesta, arvoista ja kulttuuriperin-
nön roolista. Keskustelua jatketaan mm. Eurooppalaisen kulttuuriperintötunnuk-
sen toteutuksessa. Liittyminen tunnukseen julkistettiin Kulttuuriperintövuoden
päätösjuhlassa 28.11.2018. Jo tunnuksen käynnistysseminaarissa maaliskuussa
2019 käytiin vilkasta keskustelua eurooppalaisuudesta ja suomalaisten panok-
sesta tunnukseksi. Seminaarin yhteydessä Museovirasto, Europa Nostra Suomi
ja Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura allekirjoittivat teemavuoden aika-
na julkistetun Berliinin kutsun toimintaan kulttuuriperinnön puolesta (Berlin Call
to Action, www.europanostra.org/our-work/campaigns/berlin-call-action/). Eu-
rooppalaisten instrumenttien ja ohjelmien käyttäminen arvokeskustelussa ja näi-
den välisen yhteistyön tiivistäminen kantavat tehokkaasti käytettyinä pitkälle.

Keitä tavoitimme teemavuoden aikana?

Monessa maassa haasteena oli teemavuoden myöhäinen vahvistuminen ja kampanjan rajoittuminen hallinnon ja jo aiemmin mukana olleiden tahojen toiminnaksi. Suomessa on perinteisesti vahva järjestökenttä, jonka ansiosta onnistuimme tavoittamaan paikallisia toimijoita voimavaroihin nähden hyvin. Paikallislehdet kirjoittivat tapahtumista ahkerasti – tässäkin tosin haasteena paikallisen ja eurooppalaisen näkökulman kohtaaminen.

Kansalaisten näkemyksiä, arvostuksia ja asenteita ensi kertaa valtakunnallisesti kartoittanut Kulttuuriperintöbarometri toteutti vuodelle Suomessa asetettuja tavoitteita. Se on myös avaus, jota kannattaa jatkaa pidemmän aikavälin tarkastelun mahdollistamiseksi.

Kasvoiko osallisuus kulttuuriperintöön teemavuoden aikana tai sen ansiosta?

Siihen emme pystyne vielä vastaamaan. Vuoden hankkeista kolmas osa oli teemavuoden innoittamia, uusia aloitteita, jotka jatkuvat vuoden jälkeenkin. Hieman yli puolet aloitteista oli sellaisia, jotka olivat olleet olemassa jo ennen teemavuotta ja jotka jatkuvat sen jälkeen. Jatkuvuutta siis löytyy. Valtionavustushankkeita seuraamalla ja arvioimalla saadaan tarkempaa tietoa vuoden vaiikutuksista ja jatkuvuudesta.

Kulttuuriperintövuoden noste ja opit kannattaa hyödyntää jatkotyössä.

Museoviraston pääjohtaja Juhani Kostet, Europa Nostran Finlandin Kirsi Moisander ja Kulttuuriperintökasvatuksen seuran toiminnanjohtaja Hanna Lämsä allekirjoittivat Berliinin kutsun toimintaan 13.3.2019. Kuva: Travis Nurminen, Museovirasto.

Jatkoehdotuksia

- 1** Jatketaan työtä kulttuuriperinnön näkemiseksi hallinnonalojen rajat ylittävänä voimavarana. Hallitusohjelmaan sisältyvä valtioneuvostotason kulttuuriperintöstrategia on tähän oiva väline.
- 2** Hyödynnetään Kulttuuriperintövuoden tuomaa nostetta EU-yhteistyössä esimerkiksi nostamalla kulttuuriperintöön liittyviä teemoja esiin Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella.
- 3** Julkaistaan Kulttuuriperintöbarometri joka kolmas vuosi: 2017 - 2020 - 2023. Viestitään ja hyödynnetään barometrin tuloksia kulttuuriperintöpolitiikassa ja -toiminnassa.
- 4** Seurataan ja arvioidaan valtioavustusten tuella toteutettuja hankkeita ja niissä tuotettuja osallisuuden toimintamalleja. Viestitään parhaista esimerkeistä.
- 5** Hyödynnetään teemavuoden kampanja-aineistoja myös jatkossa, esimerkiksi kampanjavideota ja Kulttuuriperintöbarometriä.
- 6** Jatketaan keskustelua kulttuuriperinnöstä ja eurooppalaisuudesta esimerkiksi Eurooppalainen kulttuuriperintötunnus -ohjelman kautta.
- 7** Osallistutaan jatkossakin aktiivisesti komission teemavuoden jatkumoksi luomiin kulttuuriperinnön eurooppalaisiin yhteistyöfoorumeihin ja edistetään omalta osaltamme myös yhteistyötä kansainvälisten järjestöjen välillä (Euroopan unioni, Euroopan neuvosto, UNESCO).

2018
**KULTTUURIPERINNÖN
EUROOPPALAINEN
TEEMAVUOSI**
#EuropeForCulture

Photo: Elina Manninen / Keksit

**Museovirasto
Museiverket
Finnish Heritage Agency**